

مقدمه

گل همیشه بهار سالیانی؛ به عنوان گیاهی زینتی کشت می‌شود تا اینکه خواص دارویی و صنعتی آن شناخته شد و به عنوان گیاه دارویی مورد استفاده قرار گرفت. کشت و از طرفی کشت این گیاه در اروپا از قرن هفدهم آغاز شد. گل‌های بدون کاسبرگ همیشه بهار، در برخی از فرماکوپه‌ها به عنوان دارو معرفی شده‌اند و برای مداوای بیماری‌های معده و روده‌ای استفاده می‌شوند. این گیاه در باغ‌های اروپا از قرن دوازدهم کاشته می‌شده است. از بوی تند همیشه بهار به عنوان یک آفت‌کش مؤثر استفاده می‌شده و این گیاه در میان گیاهان دیگر برای دفع حشرات به کار برده می‌شده است. گلبرگ‌های خشک گیاه همیشه بهار مانند زعفران، به عنوان ادویه استفاده می‌شوند. همچنین گاهی این گیاه را با زعفران مخلوط کرده و به صورت قلبی به فروش می‌رسانند. در صنعت تولید لوازم آرایشی، در بسیاری از موارد از این گیاه برای نرم کردن پوست و مصارف موضعی استفاده می‌کنند. از رنگ نارنجی تند این گیاه برای بهبود بخشیدن حالت ظاهری دیگر مواد دارویی استفاده می‌شود.

مشخصات گیاه‌شناسی همیشه بهار

همیشه بهار با نام علمی (*Calendula officinalis*) از خانواده کاسنی (*Asteracea*)، گیاهی یکساله با ساقه‌ای متشکل از شاخه‌های زیاد که با کرک نرمی پوشیده شده است و ارتفاع آن به ۴۵-۷۵ سانتیمتر می‌رسد. برگ‌ها، ساده، بیضوی و خمیده و پشت و روی برگ کرکدار است. کاپیتول‌های آن بزرگ و به قطر ۳ تا ۵ سانتیمتر است. گل‌های وسط کاپیتول لوله‌ای است که دور تا دور آن چندین ردیف، گل‌زبان‌های قرار گرفته، گل‌هایش زرد مایل به نارنجی است. ریشه این گیاه مخروطی شکل است و به طور مستقیم در خاک فرو می‌رود.

از قسمت تحتانی ساقه، شاخه‌های فراوان و کوتاهی منشعب می‌شوند. برگ‌ها بلند، باریک، کم و بیش کرکدار و فاقد دندانه بوده، به طور متناوب روی شاخه قرار گرفته‌اند. رنگ آن‌ها سبز روشن است. گلچه‌های زبانه‌ای روی محورهای دایره‌ای متحدالمركز که تعداد آن‌ها ۴-۸ یا بیشتر است، قرار می‌گیرند. رنگ گل‌ها زرد یا نارنجی است.

میوه فندقه، قهوه‌ای رنگ و سطح آن ناصاف است. وزن هزار دانه، ۸-۱۲ گرم است. در صورتی که فضای کافی داشته باشد، سرعت رشد نسبتاً سریعی دارد. ساقه‌ها زاویه‌دار بوده و با موهای کوچکی پوشیده شده‌اند. برگ‌های پایین گیاه دارویی پهن و برگ‌های بالاتر کوچکتر می‌باشند و گل‌ها اکثراً صبح‌ها باز و عصرها بسته می‌شوند.

همیشه بهار

PTMP/SK/R&D/A/ Pot marigold 01 /27062021

گل‌های آن به شکل طبق منفرد در انتهای شاخه گل‌دهنده ظاهر می‌شوند که تکثیر آن از طریق کاشت بذر در بهار انجام می‌شود.

جدول ۱- مشخصات گیاه‌شناسی همیشه بهار

همیشه بهار، همیشه بهار باغی، آذرگون، زبیده و قرمهان	نام فارسی
Pot marigold	نام انگلیسی
Calendula officinalis	نام علمی
Asteracea	خانواده

شکل ۱- آشنایی با بوته، برگ، گل و بذر گل همیشه بهار

کاشت

از آنجا که منشأ این گیاه نواحی گرم مدیترانه است، در طول رشد به گرما و همچنین تابش نور نیاز دارد. همیشه بهار به خوبی قادر است خشکی را تحمل کند. بذرها در دمای ۸-۱۰ درجه سانتی گراد پس از ۴-۵ روز جوانه می‌زنند. کشت این گیاه در مناطقی که میانگین درجه حرارت در ماه خرداد ۱۷-۱۸ درجه سانتی گراد و در ماه‌های تیر و مرداد حدود ۲۰ درجه سانتی گراد باشد، موفقیت‌آمیز خواهد بود. گل همیشه بهار درجه حرارت‌های پایین را به خوبی تحمل می‌کند و حتی برای مدت محدودی قادر به تحمل درجه حرارت‌های زیر صفر است.

دوره رویشی این گیاه طولانی (بین ۲۰۰-۲۱۰ روز) است. چنانچه هوا در فصل پاییز خیلی سرد شود و درجه حرارت به زیر صفر برسد، گیاه قادر به ادامه رویش نخواهد بود. اگر گل‌ها بلافاصله پس از باز شدن چیده شوند، جوانه‌های زایشی جدید به وجود می‌آورند. در ایران اولین گل‌ها اواخر بهار (اوایل خرداد) ظاهر می‌شوند و تا اواخر پاییز، قبل از بروز سرما همچنان روی گیاه مشاهده می‌شوند. زمان گل دادن آن خرداد تا شهریورماه است.

بذرها ۵-۶ سال قوه رویشی مناسبی دارند. همیشه بهار رشد و نمو سریعی دارد، به طوری که ۴۰-۵۰ روز پس از سبز شدن بذر، گیاهان به گل می‌نشینند. اگرچه این گیاه در خاک‌های فقیر از نظر مواد غذایی نیز گل‌های زیبایی تولید می‌کند، ولی در این شرایط حداقل ماده مؤثره را دارا خواهد بود. بافت خاک‌هایی که در آن‌ها همیشه بهار کشت می‌شود، باید طوری باشد که عمل تهویه به آسانی انجام گیرد. (خاک‌های سنگین رسی مناسب نیست). PH خاک برای همیشه بهار، بین ۴/۵ - ۸/۲ مناسب است. خاک سبک، به خوبی قابل گرم شدن و مرطوب برای این گیاه مطلوب است.

تاریخ کاشت با توجه به وجود پدیده‌های اقلیمی مانند تغییرات دما، رطوبت و... در هر منطقه متفاوت بوده، برای حصول حداکثر عملکرد، بهترین تاریخ کاشت باید مورد توجه قرار گیرد که اواخر زمستان (نیمه دوم اسفند)، زمان مناسبی برای کاشت همیشه بهار است. بذرها در ردیف‌هایی به فاصله ۴۰-۵۰ سانتیمتر کشت می‌شوند و عمق بذر همیشه بهار در موقع کشت، باید ۲-۳ سانتی متر باشد.

شکل ۲- مزرعه گل همیشه بهار

داشت

در دوره‌های خشک میتوان هفته‌ای یک یا دو بار به این گیاه آب داد. برای مبارزه با علف‌های هرز میتوان در اطراف این گیاه از مالچ استفاده کرد.

همیشه بهار یک خاک غنی و دارای زهکشی مطلوب را دوست دارد، اما در مقابل خاک‌های متوسط تا نسبتاً فقیر مقاومت خوبی دارد. بهبود کیفیت خاک می‌تواند سبب تولید گیاهان سالم‌تر و گل‌های بهتر شود، بنابراین می‌توان مقادیر زیادی کمپوست به خاک اضافه نمود. نیاز به استفاده از کودها بستگی به وضعیت خاک از لحاظ عناصر غذایی و نیز تاریخچه گیاهان قبلی کشت شده در مزرعه دارد.

همیشه بهار

PTMP/SK/R&D/A/ Pot marigold 01 /27062021

همیشه بهار حداکثر به ۵۰ کیلوگرم نیتروژن در هکتار نیاز دارد و به مقدار بالاتر جواب نمی دهد. پتاسیم و فسفر ممکن است در مقادیر کمتر از ۵۰ کیلوگرم در هکتار مورد نیاز باشد. در برخی موارد مصرف بیش از اندازه کود باعث خوابیدگی و ورس همیشه بهار می شود.

برداشت

برداشت این گیاه معمولاً از اوایل خرداد تا شهریور ادامه دارد، ولی بهترین زمان برداشت در مرداد ماه است. همیشه بهار به سرعت رشد کرده، گل ها اغلب از اواخر بهار (اوایل خرداد) باز و قابل برداشت می شوند. پس از چیدن گل ها همواره گل های جدیدی به وجود می آیند، به طوری که برداشت گل ها را میتوان تا قبل از بروز سرما همچنان ادامه داد. برای تسریع در کار، باید گل ها همراه با کاسبرگ برداشت شوند، آنگاه گل ها را از کاسبرگ ها جدا کرد. البته می توان گل ها و کاسبرگ ها را با هم خشک کرد. برای اینکه گلبرگ ها رنگ خود را از دست ندهند و کیفیت مطلوبی داشته باشند، گل ها را باید به سرعت خشک کرد.

شکل ۳- برداشت دستی گل همیشه بهار

منبع

عمویی، علی محمد؛ مجاهد، مزگان؛ مجاهد، مریم. (۱۳۹۶). بسته کار آفرینی تولید همیشه بهار. تهران: اسرار علم

تعاونی پترو تمدن مهام پارس

PTMP/SK/R&D/A/ Pot marigold 01 /27062021

